



Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo

Deres referanse

Deres dato

Vår referanse

Vår dato

2025/1976

25/06/2025

Høringssvar fra Universitetet i Bergen: NOU 2025:01 - Felles ansvar, felles gevinst, Partssamarbeid for kompetanseutvikling i arbeidslivet

Vi viser til NOU 2025:01 (*Felles ansvar, felles gevinst, Partssamarbeid for kompetanseutvikling i arbeidslivet*), som er sendt på høring.

Universitetet i Bergen (UiB) er Vestlandets viktigste kunnskapsinstitusjon, med rundt 4 200 ansatte og 20 000 studenter. Vi er et internasjonalt universitet med forskning og forskningsbasert utdanning som vår grunnmur.

Perspektivmeldingen 2024 fremhever knapphet på kompetent arbeidskraft som en stor kommende utfordring for det norske samfunnet. Nye teknologier, digitalisering og automatisering er nødvendig for å møte denne utfordringen, men krever samtidig økt og endret kompetanse i arbeidsstyrken. Høyere utdanning er kjernen i kompetansepolitikken, gjennom utdanning av nye kandidater til arbeidslivet, utdanning av lærere og lektorer til øvrige utdanningssektorer, og tilbud innen livslang læring.

Geopolitisk utvikling, demografiske endringer, grønn omstilling og teknologisk utvikling har en takt som innebærer at det er utfordrende å holde tritt med kunnskapsutviklingen. Forskningsbasert utdanning har avgjørende betydning for at samfunnet skal dra nytte av ny forskning og innovasjon. Videreutdanning som også er forskningsbasert sikrer at arbeidstakere og arbeidslivet kan anvende oppdatert kunnskap i sin virksomhet. Det er viktig å sikre at høyere utdanning og forskning har en tydelig rolle i norsk kompetansepolitikk, gjennom grunnutdanningene, men ikke minst gjennom videreutdanning av arbeidstakere i privat og offentlig sektor.

UiBs strategi (2023-2030) har en tydelig ambisjon om at vi skal styrke UiB som en arena for livslang læring og videreutvikle forskningsbaserte, fleksible etter og videreutdanningstilbud i samsvar med UiBs profil. Videreutdanningsstudentene utgjør en økende andel av UiBs studentmasse, og vi har hatt en solid vekst på dette området de siste årene. UiB har derfor fulgt Kompetansereformutvalgets arbeid med interesse, og vi er positive til flere av anbefalingene i Kompetansereformutvalgets utredning.

Postadresse

Universitetet i Bergen
Universitetsledelsen
Postboks 7800
N-5020 BERGEN

E-post:

post@uib.no

Organisasjonsnummer

874 789 542

Saksbehandler

Telefon:

Mobil: 48280862

E-post: bo.byrkjeland@uib.no

Våre viktigste innspill knyttet til utredningen er:

- UiB støtter tiltak knyttet til økonomisk langsiktighet, som å heve den resultatbaserte uttellingen for studiepoeng for videreutdanninger ved universiteter og høyskoler. Det er viktig at tiltaket ikke går på bekostning av finansiering av grunnutdanningene.
- Utvalgets forslag om en lånekasse for livslang læring er positivt. Det er viktig at vilkårene blir minst like gode som i den ordinære Lånekassen, at tilgjengelig støttebeløp økes, at lånet er rentefritt under utdanning og at muligheten for omgjøring til stipend ivaretas også i ordninger rettet mot voksne.
- Det er behov for økonomiske insentiver og ressurser som støtter utvikling av videreutdanningstilbud, uten at det går på bekostning av grunnutdanningene.
- Utvalget anbefaler en lengre finansieringsperiode for opplæringstilbudene som får støtte gjennom Bransjeprogrammet. UiB støtter dette forslaget.
- Høyere utdanning har en sentral rolle for å møte samfunnets kompetansebehov, og sikrer forskningsbasert videreutdanning av høy kvalitet. UiB mener at sektoren bør delta i Kompetansepolitisk råd.
- UiB mener at europeiske og internasjonale perspektiver bør ha en tydelig rolle i arbeidet med en norsk kompetansereform. Automatisk gjensidig godkjenning av utdanning og kompetanse, og internasjonal rekruttering, kan bidra til å dekke norske kompetansebehov.

I det følgende redegjør vi for UiBs innspill og anbefalinger.

Økonomiske støtteordninger og insentiver

UiB er positiv til flere av anbefalingene som er foreslått av Kompetansereformutvalget og støtter vurderingen av at det er behov for tydeligere økonomiske insentiver for at høyere utdanningsinstitusjoner skal satse mer på utvikling av formelle videreutdanningstilbud. UiB støtter derfor utvalgets forslag om å heve den resultatbaserte uttellingen for studiepoeng for videreutdanninger ved universiteter og høyskoler. UiB mener at det må skje gjennom økte bevilgninger og ikke gjennom omfordeling av resultatmidler til høyere utdanning. Universitetene må få tilført ekstra midler til videreutdanning hvis dette skal bli en betydelig del av vår virksomhet.

Et mindretall i utvalget mener dagens forventninger til universiteter og høyskoler er tydelige, men at sektoren mangler tilstrekkelige ressurser til å ivareta sitt brede mandat. Mindretallet mener at økt satsing på etter- og videreutdanning er nødvendig, men at dette ikke skal gå ut over grunnutdanningene. UiB er enig med mindretallet på dette punktet, og vi mener at den største hindringen for å styrke satsingen på videreutdanning og utvikle nye tilbud er mangelen på undervisnings- og veiledningsressurser.

Undervisningsdelen i de vitenskapelig ansatte sine stillinger er allerede bundet opp, og det er betydelig økonomisk risiko knyttet til å finansiere faste vitenskapelige stillinger ved hjelp av inntekter fra studieavgift eller eksterne midler. Fagmiljøene trenger langsiktige og forutsigbare rammer for å satse mer på utvikling av videreutdanningstilbud. I praksis innebærer det et behov for å styrke den vitenskapelige staben. Da er langsiktighet og forutsigbarhet avgjørende. Det tar lang tid å bygge opp sterke fagmiljøer og kort tid å rive dem ned.

Ved en del universiteter og høyskoler er det vanlig å ansette universitetslektorer til å undervise og veilede på videreutdanningstilbud, fordi disse har vesentlig mindre forskningstid i stillingene sine og koster mindre. For et forskningsintensivt universitet som UiB bør hovedmodellen for å satse mer på utvikling av

videreutdanningstilbud være ansettelse i faste vitenskapelige stillinger som førsteamanuensis eller professor. Stillingene må inngå i den faste vitenskapelige staben og ha samme rammevilkår for å drive undervisning og forskning. Universitetene er viktige aktører i videreutdanning nettopp på grunn av kvaliteten i den forskningsbaserte utdanningen vi gir, som er forankret i etablerte kvalitetssikringssystem.

Tilgang til hensiktsmessig og rimelig videreutdanning for eksisterende arbeidsstyrke er nødvendig for å kunne gi riktig kompetanseheving til dem som allerede er i arbeid. Finansiering av videreutdanning i Norge har i stor grad vært basert på studieavgifter og ulike statlige tilskuddsordninger. Det er en fare for at små og mellomstore bedrifter, frivillig sektor og enkelte næringer, som for eksempel kulturnæringen, ikke har tilstrekkelig kapasitet og betalingsevne til å investere i videreutdanning for egne ansatte. Det er ikke i tilstrekkelig grad kartlagt hvilke hindringer ulike næringer og typer virksomheter har for å satse på videreutdanning og tilbud bør utvikles i samarbeid med næringene det gjelder. Utvalgets forslag om en lånekaske for livslang læring kan bidra til å løse denne utfordringen. Det er viktig at vilkårene blir minst like gode som i den ordinære Lånekassen, at tilgjengelig støttebeløp økes, at lånet er rentefritt under utdanning og at muligheten for omgjøring til stipend ivaretas også i ordninger rettet mot voksne. Samtidig kan det være behov for ytterligere insentiver for de aktuelle sektorene og virksomheter for å kunne ta del i utviklingen av tilbudet i samarbeid med utdanningssektoren for å sikre tilgang til relevante kompetansehevingstiltak.

Gjennom emnepakken [DIGI](#) tilbyr UiB en rekke små, nettbaserte videreutdanningsemner om blant annet data og digitalisering, kunstig intelligens, IKT-sikkerhet, personvern og GDPR. DIGI-emnene er åpne for alle interesserte. Det er et fleksibelt videreutdanningstilbud uten studieavgift takket være prosjektstøtte fra Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir). Regjeringen har siden 2024 besluttet å tilføre midler i rammene til universiteter og høyskoler til utvikling og drift av fleksible utdanningstilbud. Ved UiB har vi innlemmet finansiering til utvikling av slike tilbud i våre ordinære årlige budsjettprosesser. På den måten kan vi hele tiden ha en oppdatert, forskningsbasert og helhetlig portefølje av etter- og videreutdanningstilbud som møter samfunnets og arbeidslivets kompetansebehov, samtidig som vi unngår omfattende interne søknadsprosesser. Behovet for videreutdanningstilbud er imidlertid betydelig større enn det vi klarer å møte. UiB mener at det fortsatt er behov for utlysning av nasjonale midler for utvikling av videreutdanningsprosjekter i samarbeid mellom institusjoner og næringer på særlig strategiske områder der etterspørselen er stor. Dette gav vi også uttrykk for i vårt posisjonsnotat, [Økt digital kompetanse gjennom høyere utdanning](#).

Når det gjelder Bransjeprogrammet, anbefaler utvalget en lengre finansieringsperiode for opplæringstilbudene som får støtte gjennom programmet. UiB støtter dette forslaget. Korte finansieringsperioder er en utfordring for universiteter og høyskoler. Det gjør ordningene mindre attraktive for fagmiljøene, som er avhengige av langsiktighet og forutsigbarhet som gjør det mulig å tilby videreutdanning over lengre tid.

Oppfølging og utvikling av kompetansepolitikken

UiB deler også UHR sitt grunnleggende syn om at utdanningsinstitusjonene må være med når fremtidens kompetanse skal utformes.¹ UiB er derfor kritisk til utvalgets forslag om å gjøre Kompetansepolitisk råd om til et rent partssammensatt organ. Samarbeid mellom partene i arbeidslivet og utdanningssektoren er

¹ <https://www.uhr.no/nyheter/meninger-fra-uhr/vi-ma-lose-utfordringene-sammen.7738.aspx>

avgjørende for å legge til rette for et formålstjenlig videreutdanningstilbud. UiB mener at UH-sektoren trenger en tydelig plass rundt bordet når fremtidens kompetansepolitikk skal utformes, for å sikre forståelsen av at videreutdanning ikke bare er en tjeneste som kan bestilles og kjøpes gjennom kortsiktige avtaler. Utdanning er et offentlig gode som må utvikles over tid og er avhengig av sterke fagmiljøer og institusjoner som har gode rammevilkår.

Europakommisjonen har nylig foreslått et tilsvarende organ som Kompetansepolitisk råd som heter *European Skills High-Level Board*, som vil inkludere både utdanningssektor, næringsliv og partene for å bidra med innsikt i kompetansepolitikken.

Utvalget foreslår at regjeringen igangsetter arbeidet med å utvikle en langtidsplan for livslang læring i samarbeid med partene i arbeidslivet. UiB er opptatt av at dette arbeidet må sees i sammenheng med langtidsplanen for forskning og høyere utdanning, og at utdanningsinstitusjonene må involveres i samarbeidet. I tillegg foreslår Europakommisjonen å etablere et *European Skills Intelligence Observatory*. En eventuell norsk langtidsplan for livslang læring bør ses i sammenheng med EUs kompetansepolitikk, for å sikre sammenlignbare indikatorer, og å unngå duplisering. Dette er særlig relevant i tilknytning til europeiske universitetsallianser, da de er fremmet som viktige instrument for å oppfylle EUs kompetansepolitikk, sammen med lignende initiativ i øvrige utdanningssektorer.

Sammenheng mellom nasjonal og europeisk kompetansepolitikk

Europakommisjonen publiserte nylig meddelelsen «Union of Skills». Dokumentet er blant annet et svar på «Draghi»-rapporten «The future of European Competitiveness». Det er stor grad av sammenfall mellom norske og europeiske kompetansebehov, og med «Union of Skills» signaliserer EU en storstilt og helhetlig satsing på kompetanse. Grunnleggende kompetanse omfatter i tillegg til lesing og skriving, matematikk og naturvitenskap, digital kompetanse og samfunnskompetanse som inkluderer medieforståelse, beredskap og medborgerskap. Meddelelsen vektlegger både grunnleggende digitale ferdigheter, og «strategiske sektorer» innen teknologi og industribransjer.

Internasjonalisering og gjensidig godkjenning av utdanning og kompetanse er fremhevet som et virkemiddel for å dekke kompetansebehov. I tillegg foreslår Europakommisjonen en tydelig strategisk rolle internasjonalt, både i å støtte utdanningssektoren globalt, og ikke minst i naboregionene, men også for å tiltrekke globale talenter. EU etablerer for eksempel også en digital utenrikspolitikk, blant annet med digitale allianser med regioner utenfor Europa, som inkluderer arbeid med kompetansetvilling.² UiB mener at europeiske og internasjonale perspektiver bør ha en tydelig rolle i arbeidet med en norsk kompetansereform. Automatisk gjensidig godkjenning av utdanning og kompetanse, internasjonale studenter, og internasjonalt utdanningssamarbeid, kan gi viktige bidrag til å dekke norske kompetansebehov.

Med vennlig hilsen

Margareth Hagen
rektor

Tore Tungodden
universitetsdirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen underskrifter.

² [Digital Diplomacy | EEAS](#) og [EU seeks input on its future external digital policy | Shaping Europe's digital future](#)